

ELLA PASTAK

VÕÕRASISA

KIRJASTUS „OLION“ / GEORG NAELAPEA
TARTUS, 1931

Ar 931
Postok

„Postimehe“ trükk, Tartus.

Fr. R. Kientzmann
nim. ENSV vägede
Raamatukogu

407.520

Päevad kaovad kui lindude parved sügisel ning isa surmast on möödunud juba mitu aastat.

Ammu on närtsinud valged hortensiad ja punased nelgid ta haulal. Ammu on kuivanud ja põletatud aia väravaist kuused. Ammu, kuid siiski, nagu eile, nagu täna oleks kõik: lahtine kirst saalis, keset surma rasket vaikust, ümber lilled ning värisevad tuled.

Aknadki on avatud ning tuul liigutab surnuloori tasa — õige tasa...

Aga vahel tundub, et ta polegi surnud, vaid istub oma toas ja lahendab mingisugust rasket probleemi. Või viibib kuskil kaugel, päivi, nädalaid, kuid, ja võib iga silmapilk tagasi tulla, nagu alati.

Ikka tuleb kuskilt, ikka on kuskil!.. Kas ei helise juba uksekell ja kas ei kosta ta rasked sammud kojas?

Kas ei tule ta juba!?

Asjatu ootus! Tuul vaid hulub ja lõgistab vana veetoru...

Merel huilgavad lahkuvad laevad ja jaamas vilistavad rongid — aga tema ei tule...

Võtan isa pildi, mis asetatud on lauale, keset tarvilikke ja tarbetuid esemeid ja vaatlen teda.

Miks on nii sügavad jooned kui vaod ta laubal ja mida kõneleb see sõnatu nukrus ta silmis? Kas pole kogu ta elu ja surm suur lahendamatu mõistatus!?

Vähe mäletan oma isa ja mõnd üksikut episoodi temast, mis vaid tumedate täppidena punkteerivad mu mälestusi.

Valgejuukseline, heledavereline oli ta, nagu minu emagi on, ja see nähtus põhjustab minus tihti äreva arutluse, sest olen tumedajuukseline ja tõmmu. Midagi on korrast ja võõriti, kuid mis ja kuidas — seda ma ei tea.

Isa kõnele, ütle mulle, millise suure saladuse viisid endaga hauda!

— Ta oleks kaua elanud... Naise pärast kõik! Tema naine — see, ei maksa parem... Ühega elas, teist mõtles!.. Nii kuulsin isa sugulasi kõnelevat ta matusel. Mis tähendavad need kibedad, etteheitvad sõnad? Neis on midagi halba ja haavavat minu emale! Ei tahaks iialgi uskuda temast midagi halba ega mõtelda, et tema võiks toimida kuidagi hukkamõistetavalt. Ei suuda mõista neid kuulnud sõnu ega anda neile reaalselt tähendust.

Kui õige küsiks emalt, mis ta vastaks siis? Ta naerataks vaid ja lausuks:

— Loori, õpi parem oma õppimised ja tee oma ülesanded ega ära vaeva oma pead nii tühiste küsimustega. Kadeduse ja viha pärast räägitakse alati halba.

Mis kadedus ja viha võiks olla neil mu ema vastu? Mis võiks see küll olla!

Muutun järjest rahutumaks ja kurvemaks, enesele teadmata, miks. Aga!? Kas pole mu rahutuse põhjuseks mitte kiri, mis tuli emale täna? Kindlasti see! Ah, ma ei teagi selle sisu, kuid mõistan, need äärest ääreni mustad tähed ennustavad midagi kurja ja möödapääsmatut. Ja tahtmatult tunnen, et mingisugune raske tragöödia on seotud selle maja, minu vanemate, minu enda olemasolu ja kõigega.

Tasa kostavad kõrvaltoas sammud. Keegi tuleb, avab ukse ja ligineb minule. Nende sammude rütmi tunnen juba aastaid — need on mu ema sammud.

Istun endiselt, seljaga ukse poole, pea kumardunud üle pildi. Ma ei vaata üles, ei pöördu kõrvale — mul on piinlik, mul on halb...

Ema mõistab mu mõtteid, tunneb mu kahtlustust ja kibedust — ta näeb mind läbi.

Ta istub mu kõrvale, kärsitu ja nukker ja nagu endale teadmata, säeb ta ühte ja teist eset laual, võtab mult isa pildi ja asetab endisele kohale.

Vaikime ja poetame aeg-ajalt mõne üksiku asjatu lause.

— Homme lõpeb sul koolitöö? —

— Jah — ning vähese viivituse järele küsin: — Kas maale ka läheme? — Kuhugi sugulaste juure...

— Ei tea... Eks me näe, — vastab ta kõhklevalt.

Vaikime jälle ning ootame, minut on juba igavik.

Mingisugune ülesaamatu raskus on meie vahel ja kumbki meist ei leia sõnu ega kõne algust selle lahendamiseks. Kuidas on see võimalik, et oleme korruga teineteisele nii võõrad? Midagi pole ütelda, kõnelda, isegi seda vaikimist on raske jagada ühiselt.

Emal on mulle midagi tähtsat ütelda, seda arvan nägevat ta olekust, kuid tema — tagasihoidlik ja peen, nagu ta on — ei leia sõnu, kuidas alata, kuidas väljendada end minule.

Katsun kõnelda oma õppimisest ja kavatsusist ja tema näiliselt kuulab mind, kuid ta mõtted on hoopis mujal. Täna oleme teineteisele võõraste võõrad! Siis, hääles kerge värin, kõneleb ta:

— Homme sõidab siia keegi, keegi Lembit Vaikal, meie, õieti minu vana tuttav.

Lembit Vaikal! — kordan mõttes. Nagu otsatu pikk kinolint, millel tuhandeid kordi kirjutatud on Lembit Vaikali nimi, läbib mu aju. Ah, see kinolint on täis teravaid nõelu ja torkavaid naelu, mis purustavad mu aju — nii valus on mõtelda — nii valus on...

Kes on Lembit Vaikal ja miks ta tuleb siia? — arutan rahutult endamisi.

— Kes on Lembit Vaikal ja kus ta elab? — küsin kibedasti.

— Elab maal ja on arst, — vastab ta aeglaselt.

Vaatlen teda mõttes ja imestudes. Miks värisevad ta huuled nii ja miks osutub see kõne talle nii raskeks?

Kus ja millal olen näinud seda süüdlase ilmet, alistunud pilku ja neid kitsaid, kokkutõmbunud õlgu. Kas ei olnud see kunagi siis, kui isa veel elas? See oli väga ammu, nagu läbi udu meenub mulle unustatud pilt minevikust.

Kui isa vihaselt pooljoostes, käis edas-tagasi toas ja karjus:
— Lõpp peab tulema — lõpp — lõpp... Varem või hiljem — peab tulema — ükskõik kuidas...

Ja ema üliriietes, kas tuli kuskilt või pidi kuhugi minema, toetus uksepiita vastu ja kordas endamisi, nukralt ja hädiselt, mulle mõistmatuid sõnu:

— Nii see on — — — nii see on! Mis minagi võin teha!

Hirmunult jooksin ema juure, võtsin ümber ta põlvede ja surudes näo vastu ta riideid, küsisin mitu korda lapselikult nuttes:

— Ema, miks sa kurb oled? — — Ema...

Ta tegi mingisuguse abitu liigutuse, nagu tahaks mind ära viia, kuid samas langetas käed ning ahastas murtult:

— Ah, et laps seda kõike peab kuulma!..

Kunagi pärast ei kuulnud ma sõnelusi nende vahel. Kas nad oskasid endid maskeerida ning varjata minu eest kõike, mis oleks tumestanud mu mälestusi.

Ja nii elas see uhke valge maja linna serval, aastaid oma salapärase elu: väliselt rahulik ja laitmatu, seesmiselt võib-olla purustatud, sügav, tühi kuristik naise ja mehe vahel — kuid kes võis seda väliselt küll arvata.

Oli see sunnitud abielu? Või selgus nende sobimatus alles abielus? —

Ma ei tea ja ma ei tahagi seda teada. Milleks üldse kõike teada!? —

Ja nemad, mu vanemad, muutmatu kindla vaate ning arvamisega inimesed, elasid nagu kiuste teineteise kõrval ja võtsid oma elu kui paratamatut nähtust.

Tahaks põlvitada ema kõrvale, võtta ta käed, lohutada ning julgustada teda, kuid ei saa, midagi kauget ja võõrast on meie vahel.

Homme sõidab Lembit Vaikal... Sõitku, mis sellest! Siin on enne teisigi käinud, — julgustan end. Sõitku või mitu tosinat maa-arste, mis läheb see minule korda ja mis tähendab see minu rahule! Tulgu, küll juba näeme!.. Aga siiski?.. Lembit Vaikal pole ometi mõni harilik külaline, kes tuleb ja läheb, — kõneleb jälle kahtlus.

Ei kunagi varem, ühegi kirja, ühegi võõra tulekul pole ema muutunud nii rahutuks. See juba tähendab midagi, ja mulle tundub, et Lembit Vaikal on kardetav võõras meie majale.

Ta võib tulla, olla ja jääda siia eluajaks. Elada selles majas, nagu oleks kogu oma elu siin veetnud.

Ja kuidas on teda oodatud! Neid pikki aastaid!

Ah, see kõik oli talle vaid soovimatu eemalolek ja nüüd tuleb ta lõpulikult oma koju ning asendab minu isa.

Ons see võimalik? Oh ei — muidugi mitte! Kellel meist pole vanu tuttavaid — ikka on, ikka sõidavad ja mis sellest siis halba. — — — Aga kui ta siiski — — — Kui ta ei lähegi enam..

Ma ei taha, ei kannata seda! Vihkan teda!

Näe, kuidas kõik muigavad ta tuleku üle — kõik — kõik —

Mis ütleb isa? Pööran pilgu ta pildile.

— Nii tehakse, nii elatakse, nii unustatakse, — kõnelevad läbi pisarate ta silmad.

— Kas isa ka tundis teda? — küsin murelikult.

— Ei tunnud, aga teadis.

Vaatame teineteisele silmi ja pöördume kannatamatult kõrvale.

Ära küsi enam, ära piina mind! Milleks sellised kõnelused? — Kasvad, elad ja näed, võib-olla nii varakult juba purunevad sinugi illusioonid ja su parimad lootused. Kes teab, kas oleksid toimunud teisiti, paremini minust, — kõneleb ema pilk.

Viimaks on ikka õiged nood ammukuuldud sõnad: — Ühega elas, teist mõtles.

Ja mu meele tulevad mõned asjaolud, mis võiksid tuua sellesse segasesse loosse vähekeese valgust.

Mäletan, kuidas töötas isa ööd ja päevad ning kas polnud selle siht: rutem varase lõpu poole. Ja nii mitu korda leidsin teda tugitoolis tukkuvat hommikul.

Ja lõpuks ta äkiline surm... Kas polnud selles kõiges midagi varjatut ning ebatavalist?... Kes ütleb, kes selgitab!?

Ütleks emale, miks ta abiellus ja mürgitas teise elu ja miks ei unustanud ta Lembit Vaikalit.

Ei, parem vaikin! Vahest ütlen talle midagi liig haavavat, see oleks piinlik, oleks halb.

Ja nagu suur kurbus ning valu hoovab temast ning valdab mind. Ma oleksin valmis kõike kandma ning jagama temaga, ka kõige halvemat, kui vaid Lembit Vaikal ei tuleks.

Agas milleks seda! Miks nii? Mis õigusega tahan, et kõik läheb nii, nagu mina soovin! Miks ei rõõmutse ma emaga?

Ah, ma ei suuda, ei jõua lihtsalt!

Homme sõidab Lembit Vaikal — sõidab kindlasti...

Agas miks ei hõiska ema? Miks ei laula, ei tantsi ta täna, miks ei puista ta punaseid roose piki aia teid!

Miks istub ta norus peaga, huuled kahvatunud ja värisevad käed põlvedel? Millised tõusud ja mõõnad vahelduvad ta hinges?

Liig ligi on õnn, liig suur on rõõm ja see teeb ta kurvaks.

Ah, täna lõpeb ta elu tragöödia ja homme algab talle uus elu — hoopis uus... Ja isa silmad kõnelevad läbi pisarate: — nii on meie elu — nii elame — nii ikka...

Algebra viis, geomeetria neli, keeled viis, — nii kõlavad julgemad hüüded klassis ja nende vahele kostab mõni tagasihoidlik ja piinlik, — järeleksam keeltes, algebras ja geometrias.

Ma pole veel suutnud vaadata oma tunnistust, õigupoolest pole numbrid mind küll kunagi huvitanud. Mis olekski sealt vaadata, — tuleks vaid häält kõvendada, et samuti hõisata oma neljade ja viitega.

Kuidas siis muidu, ei jäta ju keegi mind, Loori Mellitit teiseks aastaks samasse klassi, ega anna keegi milleski mulle järeleksamit. Ei, ei, kõike muud, aga mitte seda. Isa oli kogu oma elu samas koolis korralik ja eeskujulik õpetaja, koolijuhataja hea

sõber, — ja nüüd tütrele järeleksam või teiseks aastaks samasse klassi. See oleks kuulmatu, ikka edasi, ikka, vana usu peale, nime pärast juba, — käbi ei kuku ometi kännust kaugele!

Purustatakse vihke, loobitakse paberit põrandale, viimsed viiped ja hüvastijätud ja klassituba on suvevaheajaks tühi.

Vabadus, vabadus kõikjal, kes suudaks end tagasi hoida!

Aga miks mina ei purusta vihke, ei loobi paberit põrandale ega lähe lauldes ning tantsides koju, — ikka nii, polkatakis, ühelt jalalt teisele nagu varem. Ah, kui poleks seda kojuminekut täna, kui ometi oleks kuhugi minna, kaduda ning jääda!

Istun, toetades pea kätele ja mu pilk kiindub siin seal paberitükkidega kaetud tolmusele klassipõrandale.

Nii nad läksid oma neljade ja viitega, rõõmsad ja lustilised, nagu oleksid korda saatnud midagi võimast ning enneolematut, hinges suured lootused ja unistused vabadusest, suvest, supelrannast ja kõigest. Ja nii nad läksid, tunnistustel järeleksamid, meeles vaid üks, et suvel peab õppima, palju õppima.

Aga mis mõtleb Milli Loik, kes on jäänud klassi ning istub paar pingirida minust eemal ja kellele anti järeleksam saksa keeles. Mis mõtleb too lapitud kleidi ning paigatud saabastega agulitüdruk... Või ei mõtle ta midagi, on nüüd üle numbritest, järeleksamist, lapitud kleidist ning paigatud saapaist. Kõik võib olla, vahest istub ta ainult sellepärast siin, et kell on alles kaksteist ja kella kaheks peab ta minema turule, et vankriga koju viia oma vigaste jalgadega ema, kes turul, vastavalt aastaajale, müüb oksid ja lilli.

Hommikul turule, sealt kooli, tundide möödudes jälle turule ja siis alles koju. Suvel vankriga, läbi porise ja tolmuse aguli, talvel reega, läbi krigiseva lume, suu juures aeg-ajalt puhudes nõelutud kinnastes kangestunud sõrmi.

Ja nii elab see kidurakasvuline, tedretäheline, blondjuukseiline Milli Loik, tähelepanematult ja omaette, päevast päeva, nädalast nädalasse.

Juba varaseil lapseaastail käis ta metsast oksid toomas, läbi sügava lume, tuisu ja tormi. Jooksis möödasõitvate regede taga, mangudes pealevõtmist ning edasiviimist. Haaras ree servast, ühe käega, kahe käega ja juba oligi ühe põlvega reel. Teda hurjutati ning ähvardati piitsaga ja hobused kihutasid tuhatnelja kiiret sõitu. Käed hoidsid ikka veel kramplikult ree servast ja teda lohistati mööda teed, kuni väsisid käed ja ta jäi jõuetult lamama, keset talvist teed.

Tõusis ja jooksis vahetevahel tagasi vaadates ja uut möödasõitjat oodates. Ja kui sellega kordus sama, siis pöördus ta pettunult teelt ning jooksis metsa suunas, üle põldude ja väljade, sinised muhud ning verised kriimud säärtel ja põlvedel.

Mets oli veel niikaugel ja juba paistsid, läbi tuisu ja tormi, linna ähmased tuled!..

Ent õhtul, koju jõudnud, lõdises ta külmast ja hirmust. Ja öösel magades oma madalas, niiskes ning külmas, hallitunud seinetega keldritoas, karjatas vahel lõikavalt ning sonis metsast ja hobustest.

Ja temale anti järeleksam saksa keeles — temale?!

Kuid see ei näi puudutavat ega kurvastavat teda. Ta vaid muigab. Elu on õpetanud teda ironiseerima ennast, inimesi ja ümbrust.

Keegi puudutab mind õlast, vaatan üles — Milli Loik seisab mu kõrval.

— Mis sa norutad! Kas ka järeleksam? No-no-oh! — venitab ta uskmatalt.

See on eht agulitüdruku toon, julge ning trotsiv.

Meie vahel pole kunagi olnud pikki kõnelusi, kuigi juba aastaid läheme koos klassist klassi. Kaks äärmusmaailma esindajat — ikka ja igalpool kaks pingi rida vahet.

Võib-olla see tühi, lage klassituba, mu norus pea ning need valgeis küünlais kastanid väljas viisid mind temale ligemale.

— Järeleksamit küll pole... Aga muidu... ei tahaks veel koju minna...

— Või kohe muidu, — imestub ta ja istub minu ette pingile, vahtides aknast välja.

— Sinule nad poleks tohtinud anda järeleksamit! — algan kõnelust.

— Miks? Kellele nad pidid siis andma? Sinule või? — küsib ta suuril silmil.

— Näe, kuidas üks väike lidub! Oi, küll lidub! — Aga kätte sai! — trambib ta rõõmsalt.

Õues mängitakse palli, põletatakse linna ja joostakse viimast paari. Mõned sorivad tunnistusi ja istuvad kastanite varjus, mis seisavad õites kui jõulupuud küünlais. Ja juba hakkavad sulama need valged küünlad, ja õied nagu tilguvad kuivale liivale.

Teenija tuleb klassi pühkima, tõuseme ja läheme riieteruumi. Milli Loik jõuab minust ette, kiiresti paneb selga vana, peetud ning pleekunud mantli ja tahab hakata minema.

— Oota, ma tulen ka!..

Ta vaatab küsivalt ja seisatab nõutult.

— Mina sinuga tänavale! — ütleb ta halvakspanevalt ja naerab.

Kuid see naer pole tige ega irooniline — see on hoopis midagi muud! Selles on kibedust ning valu — see on haavunud inimese naer, mis kõneleb:

— Loori Mellit, ära tee minuga niisugust halba nalja! Sa tahad tulla minuga tänavale, et meid võrreldakse ja alla kriipsutatakse sinu toredust ning minu viletsust, Ja sa viid mind veel kaugemale, kesklinna — sinna, kus jalutavad uhked ning tähtsad daamid ja härrad.

Sa näitad minu peale ja küsid: — kas te näete ka seda siin...

Siis jookseb kogu tänav meie ümber kokku ja algab vaatus jalatallast pealaeni, ikka nii, ülalt alla ja alt üles ning sinult päritakse:

— Loori Mellit, kust oled toonud välja niisuguse räbala-puntra, niisuguse, niisuguse... Isa oli mõistlik ja korralik inime-ne ja näe, missugune on tütar, — kõnnib räbala-pundar paremal käel, ja tuleb siia, kesklinna, kus peaksid jalutama ainult need, keda meie tahame ja kes on väärt meid nägema ja vaatama. Sa

ei mõtlegi seda, et niisugune võib haavata meie pilku, meie esteetilist tunnet, meie rahvust, meie esivanemaid, meie ajalugu — meid kõigiti!..

Kas pole küllalt kõrvalisi tänavaid, kust niisugused võiksid käia, ikka alandlikult ja häbenedes, kuni jõuavad läbi aguli oma tупpa: kuhu peaaegu kunagi ei paista päike ja kus niiske ning sumbunud õhk matab hinge.

Ja kui siis sinus, Loori Mellit, tõuseb mingisugune opositsioon ja sa viskad kuklasse oma tumedajuukselise pea ja haarad kõvasti kinni mu käest ja tahad ütelda trotsivalt ning kibedalt:

— Eest! Tee lahti! Teie roomajad ussikesed põrmus! —

Aga sa ei ütle midagi. Ei, ei! Sõnad kaovad su huultelt, sa vabastad oma käe, — sul puudub julgus. Su isa oli mõistlik ning korralik inimene ja tütar ei või ometi käia räbalapundar paremal käel ja seista ta eest.

Ei, Loori Mellit, parem kui läheme juba nüüd igauks oma teed! —

— Polegi enam palju aega — pean veel enne kuhugi minema... enne turuleminekut, — kõneleb ta nagu vabandades.

— Jõuab ju... Läheme parki, või läheme mereääre, — ütlen kähku ja võtan ta käealt kinni.

Tema seisab ikka veel ebaldes ja nõutult, mõistmata, mis teha, ning arvustava pilguga vaatab mu uhket mantlit ja kübarat.

— Ma ei tule siiski, — ütleb ta kalgilt.

— Miks? — küsin kurvalt ning tirin ta poolvägisi tänavale.

Tänavail kihutavad autod ja omnibused, inimesed sõeluvad siia-sinna, meile vastu ja meist mööda, — kõigil on siht ja rutt. Kõnnime piki ja põiki läbi tänavate ning jõuame parki. Mõned jalutavad, üksikud istuvad, raamatud käes — pilk kiindunud ridadele, loevad, tõsised ja asjalikud, ilma nägemata ja kuulmata, mis sünnib ümber. Siin seal lapsevankrid, magajad lapsed ning seiklusi sädistajad lapsetüdrukud.

Kuid mis on meil neist! Meie aga ihkame sinetavat kaugust, ääretut merd ja taeva kättesaamatut kõrgust.

Ees mõõtmatu meri ja meres, ranna ligidal kirjud ja tumehallid kivid, ääre pool vähemad ja tihedamalt, kaugemal suuremad ja hõredamalt.

Viskame jalanõud, raamatud ja mantlid kollasele rannaliivale ja, kleidid tõstetud üle põlvede, jookseme vette — ikka kaugemale, sügavamale, otsides parajat kivi, kuhu istuda.

Seal me juba istume kivil, jalad põlvini vees, pihus ümmargused kivikesed ja läikivad tigukarbid, — eemal sinetav kaugus, ülal kättesaamatu kõrgus. Unustame maailma ja unustame oma mured, tunneme vaid päikest ja tuult ning pehmeid paitusi oma jalgadel.

Milli Loik on unustanud oma niiske ja hämara keldritoa, seinetel roomavad niiskusemardikad, tolmu ja räpase aguli ja teravad tänavakivid — kõik oma viletsuse ning vaesuse. — Ta naeratab endamisi ja suur rahu — suur õnn, sädeleb ta silmist. Kui vähesest jätkub temale, et olla õnnelik! — mõtlen üllatatult. Siin pole rikka ega vaese vahet, — päike paistab kõigile ja tuul silitab ta pehmeid juukseid — seegi on temale, kõik need avarused, kaugused ja kõrgused on temale — siin tunneb temagi end inimesena.

Linnas lööb vana tornikell pikkamisi ja aeglaselt kaks.

Milli Loik kuulatab, ja siis nagu mõistes oma elu tõelisust, krapatab püsti, hüppab kivilt kivile, vahel vette, siis jälle kivilt kivile, veepiiskade pritsides vihmana üle ta pea.

— Ela hästi! Head suve! — hüüab ta rannalt, naerdes ime-likult ja madalalt.

Viipan talle vastuseks ja kaua vaatan talle järele, kõrvus kõ-
miseb ta imeelik naer, milles on midagi ürgjõulist ning julget.

Aga mis see on? — Mühisedes ja kohisedes sõidab rong jaama ja vilistab pikalt ja hulguvalt.

Lembit Vaikal! Täna sõidab Lembit Vaikal! Kuidas olin unustanud selle? — Kas tõesti täna, mitte homme, mitte üle-
homme? Ei, ikka täna! Elus on tihti ju nii, et mida ootad homme, tuleb täna ja ümberpöördu.

Ent nüüd nad juba sõidavad läbi linna, minu ema ja Lembit Vaikal ning inimesed seisatavad ja vaatavad imestades.

Minu ema pole kunagi kellelegi jaama vastu läinud ega teinud läbi linna niisuguseid sõite. Ei, ei, see ei tähenda head!

Pea vajub rinnale ning juuksesalgud langevad korratult sil-
mile, mul on millegi pärast endast kahju...

Kui üks päevgi oleks veel endisi aegu! — Kõik ilusad ajad mu kodus on möödas... — Aga... tume mõte võrsub minus — kas üldse on enam mõtet minna koju — nüüd?—

Jaa — ei lähegi enam koju! Aga kuhu siis? Kuhu ometi! — ahastan nõutult. Meri on nii sügav, kutsuv ja meelitav. Mil-
leks veel koju minna— milleks sinna! Ei, ei! Edasi siit, ikka kaugemale, ikka sügavamale, käed ees ning jalad otsides põhja! Ning korraga kaob põhi, on pimedus ja udu ning siis vahest veel kord päikesevalgus, pea kohal kajakate kaeblik kisa — on lõpp, on igavene rahu...

— Aga Loori Mellit! — kõmiseb liivaselt rannalt. — Kas sul pole häbi mõelda niisuguseid mõtteid? Millal on Milli Loik mõtelnud enesetapmisest? Ja sina! Õigupoolest mitte millegi pä-
rast möödad juba veesügavusi.

— Aga tõesti, mis see õieti oli — vaatan hirmunult ümber — see oleks ju suur rumalus! Muidugi! Kui oleks veel mõni kaa-
luv põhjus — aga niisama vette joosta, see on tõesti suurim ru-
malus maailmas.

Asjata oodaku mind veed ja merisügavused, roostetagu re-
volvrid, pudeneagu nõõrid ning kõied, — mina neid juba ei tarvita!

Aga nüüd kivilt kivile, vahel vette ja jälle kivilt kivile. Ning kas ei oska minagi naerda nii, madalalt ja kõmisevalt. Oi, kuidas veel! Ja nüüd Lembit Vaikal...

Võib-olla polegi sõitnud. Või kuigi on sõitnud, tagasi sõidab ta kohe, see on kindel.

Astun ta juure, ei mitte nii, mitte kui seitsmeteistkümn-
aastane kooliplika, aga nagu vanaema, isa ema ja kõnelen tõsise ning vanainimese tooniga:

— Härra Vaikal, kahjuks juhtusite siia väga halval ajal, ni-
melt siin majas on lein — eluaeg lein... Meie ei saa Teid praegu vääriliselt vastu võtta, parem kui sõidaksite homme hommikul ta-
gasi ja tuleksite kunagi hiljem...

Ta vaatab muidugi veidi küsivalt ning haavunult, mõistmata, mida teha.

Kuigi katusekamber on tema jaoks säetud korda, kümme-kond triiksärke ning parkümmend sukka paigutatud kappi, — see ei tähenda midagi, ta hakkab pikkamisi pakkima.

Aga mis need on? Valged kindad ja frakk! Taevane aeg, mis ta nendega mõtleb teha! Laulatusel!?

Ei, see inimene on peast haige, väga haige, ta ei või mitte homseni jääda siia, — veel täna peab ta sõitma arsti juure või koju end ravima.

— Härra Vaikal, mõtlesin järele, hommikune rong läheb liig vara, Teil on tülikas nii vara tõusta... Täna oleks Teil aga palju parem sõita, tunni aja pärast läheb rong, jõuate ilusasti pakkida ja õigeks ajaks jaama. Nii ütlen — nii ütleb Loori Mellit ning saadab minema selle soovimatu külalise.

Kiirustan samme läbi pargi, läbi tänavate nagu jälgiksid mind tagaajajad või jääksin kuhugi hiljaks.

Ja juba paistab linna serval meie uhke maja ning aed. Midagi erilist pole märgata, ei mingisugust liikumist, häält ega muutust, — kõik on endine.

Anu, meie vana teenija, rinnutab aknal, nagu mossis, pilk tussane ning tige. Seda nägu ja pilku ma tunnen, — see on vaid väline mask, mille taga soe süda ning kõigile kaasa tundev lihtne — nii lõpmatu lihtne hing.

Aga... nüüd pole mul aega!

Astun eesruumi, jooksen toast tuppa, kuski pole näha võõraid esemeid. Tähendab, ei sõitnud — tähendab... Aga katusekamber on vaatamata...

Tahan joosta üles, mööduda isa toast, kuid korraga näen ukse all valget, närtsinud õielehte. Pöördun põhjusega tagasi ning avan tasakesi ukse, esmalt praokile, siis laiemale ning tardun uksele. Lahtised kohvrid, raamatud ja ajakirjad riidas põrandal, vaasis punased roosid ning laual võõrad esemed.

Mis nad on teinud? — karjatan ehmunult. Siia tuppa, minu isa tuppa, asub Lembit Vaikal!

Ah, ma ei suuda seda kannatada, nagu mingisugune roim on korda saadetud selles toas — roosid immutavad uimastavat vere lõhna, — ma tunnen... ma hingan seda.

Vaarun välja, selg vajunud küüru, käed lõdvalt küljel ja värisevate sõrmede vahel valge närtsinud õieleht. Tähendab, sõitis siiski...

— Millal ta sõitis? — küsin Anult, tõstmata silmi.

— Hommikul.

— Ja kus on nad praegu?

— Või mina tean, neil nüüd enam aega...

Hoian kätega laua servast ning jälgin ükskõikselt Anu toimetusi. Aga nüüd? Milleks seda?!

Anu seisab akna all, seljaga minu poole ja pruuniks päivitunud, krobelised käed pühivad põllega silmi.

— Kui oleks veel kuidagi, — aga endal nii suur tütar... ja nüüd veel... kõneleb ta nuttes.

Lähem ta juure, panen käe ta õlale ja ütlen tasa, pisarad hääles:

— Anu, pole midagi maailmas, mille pärast maksaks nii nutta.

— Sa jääd ju päris üksi maailma! — nuuksub ta õnnetult.

Pigistan huuled kokku, et mitte karjuda, eemaldun aknast ning tuigun oma tuppa ja vajun kummuli voodisse.

Katsun midagi mõtelda, kuid mu mõtted eksivad ümber ja ma ei jõua neid koondada ühte punkti.

Et minu ema võiks abielluda — praegu on see mulle veel täiesti harjumatu ja võõras. Ma pole kunagi mõelnud sellele, et meie elu ja kodu võiks kuidagi muutuda ja just niisuguses suunas muutuda ja omandada teissuguse ilme.

Poleks Lembit Vaikalit, ema ei abielluks — iialgi mitte.

Aiast kostavad hääled ning sammud ja peatuvad saalis. Ema — kuulen ta häält. Ja teine? Ma vihkan toda majja tungijat, vihkan ta nime ja kõike, mis on ühenduses temaga!

Milline võiks olla ta välimus? Kindlasti midagi lamedat ja laia, kohmakat ning kolmekandilist, käed nagu tuuliku tiivad küljel.

Ja toda meest ootas ema ning mõtles temale — minu ema, kes alati on mõõdukas ja taktiline — ning pettis teist...

Kuulen ema mind küsivat:

— Anu, kas Loori polegi veel kodus? —

Anu vaikib natuke ja vastab siis:

— Kus ta peaks olema, et kodus pole? Ammu juba kodus.

Sammud liginevad minu toale, käändun seljakile, panen käed pea alla ja teesklen magajat. Kui ta ei kõneleks midagi, ainult vaataks ja läheks sõnalausumata tagasi. Ma ei taha praegu teda näha ega kõnelda temaga, mu mõtted on liig pingul ja meie vahekord on selleks liig pinev.

— Loori, kas haige oled? — küsib ta tasa, õrnasti puudutades mu kätt.

Ma ei tahaks vaadata ega vastata, kuid vaikimine oleks halb. Avan väsinult silmad ja tehtud ükskõiksusega vaatlen teda uniselt.

Ta kordab oma küsimust, veel tasemini... veel õrnemalt puudutades mu kätt.

— Oh ei!... Väsinud... ainult väsinud — kogelen ja tõusen voodis istukile.

— Lembit Vaikal on siin, läheme nüüd sinna...

— Kuhu sinna? — viskan kalgilt. Mu kannatus on otsas, ma kaotan tasakaalu, haaran räpakalt ta käe ja küsin suuril silmil:

— Miks sõitis ta siia?.. Mis põhjusel?

Ema naeratab vabalt ja otsekoheselt nagu ei puudutaks need sõnad teda ega Lembit Vaikalit, nagu käiksid need mingi üldise asja kohta, mida tema oma naeratusega ainult heaks võib kiita.

— Ah sina küll... sina suur laps küll, — mis sa kõik välja ei mõtle... Mis põhjus seal siis?.. Sõitis niisama, — nagu ikka sõidetakse.

— Ja nüüd minu suur laps paneb end ilusasti riidesse ja tuleb saali! — kõneleb ta mahedasti ja ta peened käed paitavad mu juukseid.

Kuid millegi pärast tunnen, et selles mahedas ja tasases hääles ja neis paitusis on midagi kurba, on pisarad ja palve: —

Loori, kui sa vähegi armastad oma ema, siis ära vihka Lembit Vaikalit — ära kunagi teda vihka...

Ema istub voodi servale ja paneb oma käsivarre ümber minu. Mu pea langeb raskelt ta õlale ja me jääme sellesse asendisse mõneks minutiks, ja ma ootan, et ta tõstab mu pea ja ütleb mind üllatades:

— Juba homme sõidab ta minema. Peatus siin vaid mööda sõites...

Ent midagi selletaolist ei sünni. Ta langetab käe, tõuseb ja on juba minekul, kuid peatub uksele ja sõnab:

— Öhtuks tuleb meile veel võõraid!

Tuba muutub hämaraks, varjud venivad pikemaks ja tahtmatult ligineb päev õhtule.

Tõusen voodist ja hakkan riietuma. Kahvatu roosa sobib mulle ja meeldib emale. Olin kuidagi karm ta vastu ning tahaks millegagi teha talle headmeelt.

Olen valmis, kuid minekuga viivitan siiski. Loori, kus on su julgus, miks viivitad!

Astun vastumeelselt saali ja silmitsen sealolijaid. Aga Lembit Vaikal! Kus on tema — kus? Teda polegi! Kus on ometi too kohmakas ja kandiline maa-arst? —

Seal minu koolijuhataja, seal mõned ema tuttavad. Nad arutavad põnevaid päevaküsimusi ja sorivad ajakirju — neil pole aega, nemad ei näe mind.

Klaveri juures seisab keegi, mulle tundmatu, väga elegantne härra ja vaatab noote. Polegi teda — seda kohmakat tohtriharrat polegi — mõtlen kärsitus elevuses.

Ent too tundmatu, nähes mind, paneb noodid kõrvale ja astub julgelt ning vabalt mulle vastu.

— Lembit Vaikal! — kuulen teda ütlevat.

Mis see tähendab? — Mis nalja nad minuga teevad! See ei ole küll kellegi Lembit Vaikal — niisugune, ei, ei!

Seisan hämmastunult, sõna lausumata ning tema, mõistmata mu kohmetust, võtab mu mõlemad käed ja surub neid tugevasti, silmitsedes viivu, nagu näeks mind viimist korda, või nagu on ta mind kuskil näinud, unustanud ja nüüd tuletab uuesti meele. See kõik on imelik ja vastik, aga omamoodi imelik ja meeldiv...

Ma pole oma eluajal näinud nii uhket ja imponeerivat mehe välimust. Ja mõistan, et Lembit Vaikal kuulub nende inimeste hulka, kelle vastu esimesest hetkest kasvab poolehoid ja sümpaatiat.

— Preili Loori — Loori... Teie juba nii suur — nii suur tüdruk — kõneleb ta imestudes üha veel hoides mu käsi.

Ema on meid märganud, ta tuleb ja paneb ühe käe Lembit Vaikali, teise minu õlale ning jääb nõtkelt meie vahele ja vaatab südamlikult kord temale, kord minule. Nii ilus on mu ema sel hetkel! See on unustamatu liigutav silmapilk, see on suur kooskõla meie elus!.. Tahaks, et see pilt jääks igavesti mu meele, ikka ja ikka oleks mu silme ees...

Võõraid tervitanud, poetun kuskile, kaugemale nurka ja süvenen tähelepanekuisse.

Seal istub Lembit Vaikal mu ema kõrval ja kõneleb temaga.

Pole kuidagi võimalik, et tema on veetnud oma elu maal, keset metsi ja maid. Ei, ei, kogu ta elu on möödunud kindlasti laias maailmas, reisil ja suurejoonelisil pidustusil. Midagi pole temas poolik ega ebameeldiv, kõik on täiuslik — vähemalt nii paistab see mulle.

Eriti meeldib mulle, kui tema, minu ema kõrval istudes ja temaga kõneldes, vahetevahel kumardab pead ja kergitab oma tumedaid kulme ja kui seejuures murduvad ta suunurkadesse veidi kibedad jooned.

Nii kena see on... nii kena, ja ma tahaksin, et seda osa tema miimikast saadaks muusika. Millegi pärast on mul hirm, — ma kardan teda — enese pärast...

Loori, kus on su julgus, su vahvad teod ja suured sõnad...

Ma ei tea isegi, mis on, kuid arvan ometi, et Lembit Vaikal on võimas vastane, ma ei suuda teda milleski takistada. Ta paneb end maksma siin ja igalpool ning see sünnib kõik iseenesest, ilma tarvitamata selleks erilisi abinõusid.

Nagu läbi udu näen kaht inimest asuvat klaveri juure. Ema istub klaveri ees ja ta kõrval seisab Lembit Vaikal ja hoiab käes mingisugust noodilehte. Nad vahetavad sõnu ja pilke ning ema naeratab talle... See on talumatu, see on liig!

Ma lämbun, mul on kitsas, midagi väga rasket laskub mu peale ja imelik, nägematu, mürgine udu ümbritseb mind. Saaks nüüd välja! Tõusen ja tähelepanematult kaon toast.

Läbi lahtiste akende kõlab laul ja juba vähese kuulamise järelle veendun — Lembit Vaikal on parimaid lauljaid. Kuid mis minul sellest.

Jalutan aias ja tunnen enda ümber öist jahedust ja niiskust, mis mõjub kuidagi kargelt. Vinge tuul vuhiseb mu kõrvust mööda ning painutab aeg-ajalt meie uhkeid, ealisi puid.

Horitsondilt tõuseb tumedaid pilvemürakaid, mis kihutavad vihasele üle mu pea. Kõiges selles on midagi lohutavat, kaasakiskuvat ja ergutavat.

Kõnnin kaua, ilma teid valimata. Jalad on kastest märjad ja külmad värinad läbivad mu keha.

Võõrad on lahkunud majast — aeg on hiline ja öine vaikus ning rahu täidab ruume.

Tuppa jõudnud, heidan rahutult voodisse — mul on külm, mul on palav ja tuliste niitidena hargnevad ebamäärased päevasünnused mu ajus. Visklen ühest voodiservast teise, pillun riided kõrvale — kõik esemed piinavad mind — ja kui väheseks uinun, piinavad mind kummalised unenäod ja läbi une kuulen Lembit Vaikali laulu.

Ärkan värisedes — kõikjal tantsivad viirastused, kõikjal lauldakse ja akna taga tiristatakse imelikke pille — haaran kätega peast ja vajun kolinal põrandale.

Laman juba teist nädalat haigena ja mööduvad päevad ei too mu olukorda mingisugust muutust. Öhtuil tõuseb tihti kõrge palavik, siis sonin öösiti ning visklen rahutult voodis.

Mu käed on kondised ning kahvatud ja vahel tundub, neis polegi elu, need polegi minu käed — on hoopis kellegi teise, on surnud inimese käed, mis kuidagi teadmatult on asetatud mu kõr-

vale, ja kui tasahiljukesi hakkas liigutama sõrmi, siis alles tunnen, et neis on elu ja nad on osa minust.

Päevad on pikad ning ööd unetud ja kaovad aeglaselt nagu venides, ja mulle jääb aega, palju aega süvenemiseks enda ja välismaailma nähtuste analüüsimiseks, mis omakorda mõjutavad mu tervise halvenemist. Kuid sinna ei või ma midagi parata!

Ma ei suuda end niipalju koondada, et ei mõtleks oma haigusele, emale ega Lembit Vaikalile. Alati ja alati tuleb see kõik mulle tahtmatult meele ning keerleb tumeda ringina mu ümber, muutudes üha tihedamaks ja salapärasemaks, ja ma ei leia sellest väljapääsu kuhugi poole.

Ja imelik, ma mõtlen praegu Lembit Vaikalile rohkem kui kunagi varem, ta seisab alalõpmata mu meeles ja ma näen teda ja kuulen ta laulu kõikjal. Ma ei saa minutikski teda unustada, ikka ja ikka pean mõtlema temale.

Aga tihti arvustan teda kurjasti ja püüan otsida temas negatiivseid jooni, mis alandaksid ta väärtust ja vähendaksid mu lugupidamist tema vastu, kuid mu arvustus, milline ka oleks, osutub alati Lembit Vaikali kasuks. Mu viha ta vastu on kadunud ja asendatud mingi uue, mulle tundmatu, võõra tundega.

On juba õhtu, tuul sahistab tasa puude lehis ja läänekaarest paistavad taeva avarusile laotatud roosakad, violetid ning oranšid kangad.

Täna õhtu pole mul kõrget palavikku ja ma tunnen endas uut jõudu kasvavat. Anu istub mu voodi kõrval, siin istub ta päivi ja öid ning lahkub vaid siis, kui ema ja Lembit Vaikal asendavad tema.

— Loorikene, võta ometi midagi! — jätkab ta oma igapäevast rünnakut ja see hakkab lõpuks mind tüütama ja väsitama.

— Küll võtan kõike, kui paranen — ütlen leplikult.

— Aga millal sa paraned? — Niiviisi ei parane ükski inimene — nii nüüd mõni paraneb... Mis niimoodi saab sinust?!

— Ma ei tea — ükskõik! — vastan kannatamatult ja käändun küljeli, nägu vastu seina.

Meie vana Anu ei soovi ju kellelegi halba, ta täidab täpselt ema ja Lembit Vaikali nõudeid, tahab neile hea olla, samuti ka minule, kuid selline kahe maailma vahel kõikumine nõuab suurt oskust ja pingutust, mida aga tema vana inimene millegagi ei suuda saavutada.

Ta on vahel liig pealetikkuv ning sundiv ja see kutsub minus esile trotsiva vastupanu. Kuid kas tema võiks kohelda mind siis nii, nagu Lembit Vaikal, kes iga hommiku küsib mu une, tervise ja meeleolu järele ja seda kõike teeb ta väga ettevaatlikult ning tagasihoidlikult. Kõneleb ühest ja teisest ning nagu mööda minnes ja muuseas, puudutab mu haigust ja arstimisvahendeid ja viimaks... kuigi vihkan igasuguseid arstimisi — alistun paratamatult ta soovele.

Aga kuidas võiksin ometi Anult nõuda niisugust kohtlemist.

Vähese vaikimise järele algab Anu:

— Teised ootavad, et ikka paraned...

— Kes teised? — küsin jahedalt.

— Ema ja härra Vaikal. Nemad abielluksid siis... Aga nüüd nad ei saa! —

Käändun seljakile, mu põsed õhetavad ja mu mõtted ja närvid on nii pingul, et iga hetk arvan lõhkevat peas mõnd veresoont, mis toob mulle silmapilkselt surma.

— Siis ma ei parane pigem üldse! — ütlen haavunult.

— Või nii, — kordan segaselt — või nii, siis minu paranemine on vaid selleks vajalik, et teised saaksid abielluda!

— Loorikene! Mis sa nüüd nii! Kes siis seda... ütleb ta kurvalt ja ta vanad, lahjad käed kobavad värisedes mu õlga.

Aga korruga muutub ta hää kindlaks ja ta kõneleb julgesti, nagu aimaks suurt, eelseisvat elu ja õnne.

— Nii ongi parem... Nemad ei jää siia. Aga meie jääme — sina ja mina — meie kahekesi...

— Ons see kindel, et nad abielluvad? —

— Kindel nüüd... Aga nii on kuulda.

Küllalt, rohkem ma ei soovigi teada. Ma ei vihka enam Lembit Vaikalit, kuid ma ei taha siiski, et ema abiellub temaga. Lembit Vaikal — minu võõrasisa!? Ei, ei, see pole võimalik!

Kui ema abielluks mõne teiselega, mul poleks vist selle vastu nüüd midagi. Aga Lembit Vaikal peab jääma vabaks!

Mis on minul temaga tegemist! Mis ma tahan ometi temast?

Ah, ei midagi, ei midagi! Ma tahaksin vaid, et ta elaks kuskil kaugel ja tuleks ikka, üle mägede, läbi orgude, kannelt kõlilitades ning lauldes oma laule ja mina põgeneksin ta eest ja alati oleks teatav vahemaa meie vahel — ja mina põgeneksin ikka ja kuulaksin ta laule...

— Tulevadki! — kuulen Anut ütlevat.

Ema ja Lembit Vaikal peaaegu igal õhtupoolikul sõuavad süstadega kaugele merele. Ja alati siis nende lahkudes majast hirm valdab mind ja mul on tunne, et nad tagasi enam ei tule. Olen nende pärast ärevil ja ootan neid kärsitult ega tea isegi, kumba neist enam ootan, või ootan neid mõlemaid võrdselt.

Ja nagu kerge ning õnnis puhang läbistab meie maja, kui õhtul kuulen neid tulevat — kuulen nende samme trepil ja tubades.

Aga täna on pisut teisiti, — tahtmatult avaldusid mulle ema mõtted ja ligemad kavatsused, mille kohta minul on, omad arvamised ja tõekspidamised ja ma ei suuda neid ühegi elutarkuse juures kooskõlastada — ja see ärritab mind.

Arvasin ja lootsin, nagu enda petteks, kõike arenevat kuidagi teisiti — ma ei tahtnud oma mõtteid kunagi lõpuni mõelda.

— No kuidas on? — küsib ema juba üle läve.

Ja mina — tavalise vastuse asemel, et parem, palju parem — vastan:

— Halvem, palju halvem.

— Kuidas nii? Ei või olla! Sa näed täna nii terve — nii tore välja! Usu Loorikene, sa oled päris terve! — juubeldab ta ülevoolavas õnnes ja laskub mu kõrvale, õrnalt silitades mu juukseid, nagu tahaks ta kõik tagasi anda ja heaks teha — kui ta vaid saaks seda.

Ta jääb mõneks minutiks mu kõrvale, rõõmsalt lõkerdades nagu vallatu tütarlaps, ja kuuldes Lembit Vaikali samme, tõuseb ja tirib teda kätest mu voodi juure.

— Näe, tal on palju parem. Ta on juba päris terve! Kas pole? On, on! Vaata ometi! Mis sa arvad, kas pole või? — nõuab ta tungivalt.

— Aga palavik?.. Palavik on ikka, — näib nii — kõneleb Lembit Vaikal mõtlikult — kuigi vahest vähe.

Pärast õhtusöögi möödudes, istuvad nad jälle minu juures ning ma jälgin neid huviga. Nad on nii terved ja rõõmsad ja neid vaadeldes tunnen, et neist nagu voolaks minusse tervist ja jõudu.

Minu ema on nii ilus ja armas ning ma unustan oma paha-meele ta vastu. Ta tuhkjas-blondid juuksed, kitsas kahvatu nägu ja valge suvikeit annavad talle mingi puhta ja pühaliku ilme. Kui inglid on ilusad, siis on nad kindlasti blondid — minu ema on ilusam neist, — ta on inglite kuninganna!

— Loori, miks sa nii vaatad? — küsib ema naeratades ja lähendades oma näo minule, küsib ta uuesti ja siis kuulen hirmu ta hääles.

— Loorikene, miks sa nii vaatad? Kas sa meid ei tunne?

Ma tahaks midagi ütelda, ei leia aga parajaid sõnu ja ema, ilma ära ootamata mu vastust, kumardub Lembit Vaikali poole ja ütleb talle midagi ja väljub toast.

Uks söögituppa on praokile ja ma kuulen vaevalt ema ja Anu ebamääraseid ja katkendlikke kõnelusi:

— Kui nii juba vaatab, siis pole kauaks! — ütleb Anu.

Magan üle hulga aja lõpmatu rahulikult ja ärkan hommikul üsna hilja. Lembit Vaikal istub mu voodi kõrval ja loeb suurt, hallide kaantega raamatut. Ta istub mulle profiilis ja ma vaatlen teda poolavatud silmil: tal on sihvakas, kõrge kasv, tumedad juuksed, tõmmu nägu ja tumedad silmad — haruldaselt huvitav välimus.

— Mõtlesin juba, et te ei ärkagi enam... Väga rahulik ja sügav uni! — ütleb ta pärast tervitust ja siirase pilguga vaadates mu silmi.

— Kui nii edasi läheb, siis võite pea välja minna...

Välja, kaugele, see on ka minu kärsitumaid soove: kuulata vikati luiskamist, niidumasinat kõrinat ja hilisel õhtul heinaliste laulu!..

— Täna võib? — küsin erksalt.

— Ei tea — vaatame, — vastab ta veidi kaheldes, nagu oleks mulle liig palju lubanud, kuid ei saa seda täita.

Ta näitab oma suurest raamatust pilte, seletab sealt ühte-teist, ja ma mõistan, et see raamat ta käes on võõrakeelne muusika ajakiri.

— Kui lõpetate kooli, mis mõtlete teha?

— Sinna on veel aega — terve aasta, — vastan ebaldes.

— Kas te ei tahaks õppida laulu? — küsib ta sõbralikult.

— Laulu! Mina?.. ütlen segaselt.

Milleks niisugune küsimus! Kuidas võis ta tulla sellele? Kas millegagi olen annud märgata, et tema ja ta laul mulle meeldib? Kuidas võiks ta muidu nii küsida! Ei, ei, seda ei tohi ta teada!

— Oh ei! Mul pole üldse kuulmist muusikas! Mu isa ka ei tunnud muusikat — mitte sugugi... tõendan räpakalt.

— Kas arvate, et see on päritav?

— Ma ei tea — vahest on... kõnelen nagu unes ja näpin lina palistust.

— Aga teie ema on ju väga musikaalne!

— Ema küll...

Ja me lõpetame selle piinliku kõneluse ja ma märkan, et ta nägu millegi pärast muutub tumedaks ja kurvaks.

Ta jääb lõunani minu juure ja samuti jääb kogu ajaks ta näole see kurb ning tume vari.

Lõuna paiku tõusen ja kõnnin toas ringi ja laskun varsti väsinult jälle voodisse. Oi, kuidas on see lamamine tüütav! Tuleks ometi ükskord sellele kõigele lõpp! Ükskõik, mis moodi lõpp!

Lembit Vaikal läheb linna, ema saadab teda ukseni ja pöördub siis, endamisi naeratades, minu tuppa. Ta on nii õnnelik, nii õnnelik! Ma arvan nende abiellumine on kindel, selles pole enam kahtlust. Ja mina pean ikkagi alistuma, kuigi vastumeelselt.

— Homme lähen välja!

— Sina! — hõiskab ema, võttes mu käed.

— Homme?! — Lähme või täna kui võid! —

— Ja, lähme juba täna! — ütlen ruttu.

Oh, kuidas mõjub see temasse! Ta jookseb tubades, toob mu mantli ja meie kirju rätiku ning talutab mind aeda, sädistades mu kõrval nagu lind.

Ema on väliselt nii noor ning elav ja mina, võrreldes temaga, olen nagu rauk, nii vilets ja armetu, et päris häbenen end. Ja mulle meenub Milli Loik tol viimasel koolipäeval — temagi tundis minu kõrval kõndides sama.

Kus on Milli Loik ja mis teeb ta nüüd? Ma tahaksin, et ta praegu oleks siin, minu kõrval. Kui paranen, lähen kindlasti teda vaatama. Kuid, miks pole ma seda juba varem teinud! Miks ma pole kunagi läinud räpasesse agulisse, vaatama Milli Loiku. Olen kogu aeg vaid haletsenud teda — mina, kel siiski niipalju võimalusi tema aitamiseks. Aga ma pole midagi tema heaks teinud. Ah, milline hirmus egoist ma olen! Kas pole kogu mu elu nagu suur kuritegu ja patt. Mulle esineb mu elu mõttetuse ja tühjus, mis mõjub masendavalt ja mu endine hea meeleolu hakkab kaduma.

Jõuame kaugemale aia nurka, kus metsikult kasvab pajusid, leppi ja kaski. See on meie mets — nii nimetas seda isa, nii meeldis see talle. Nii meeldib see meilegi ja meelega hoidume muutmast ning puutumast seda nurka, nagu maja vana traditsiooni.

Laotame rätiku murule ja lebame teineteise kõrval, — igaüks omaette üksi, mõteldes omi rõõme, muresid ja mõtteid.

Varem olime siin tihti. Mina, ladunud murule nukud ja nukumajad, keerlesin ja möllasin ema ümber nagu tuul. Ja tema, tüdinenud mu vallatusist, ähvardas vahel põletada mu nukud ja nukumajad.

Tavaliselt lebas ta, pea toetatud kätele ja mõtles kaua. Arvasin siis teda mõtlevat meie ilusast majast, mis puude vahelt paistis kui valge tempel, meie aiast, meie kõrgeist pappleist, mis mulle näisid taevani ulatuvat ja ma ei tulnud iialgi sellele mõttele, et ema võiks mõelda millestki muust väljaspool meie kodu.

Ent mõnikord arvasin tabavat teda kurjalt mõttelt ja siis hii-lisin ta selja taha ja võtsin äkitselt mõlema kätega ümber ta kaela ja kilkasin võidukalt: — Minu nukke ja nukumaju sa põletada ei tohi! —

Nii oli see tollal, kuid nüüd mõistan ta mõtteid teisiti, nüüd on minugi mõtted teised.

Kuigi ma ütleksin: — Ema, ära võta minult Lembit Vaikali!.. Ah, mis kasu oleks enam sellest! See valmistaks emale vaid kannatust ja pettumusi — muutmiseks on kõik hilja..

Puude vahelt vilksatab Lembit Vaikali hele ülikond ja ta kõrge kuju.

— Näe, kes siin on! — hüüab ema talle juba kaugele vastu.

— Täna tulite välja! — ütleb Lembit Vaikal erutatult minule ja pöördub ema poole:

— Ei, seda poleks siiski võinud teha! Nüüd võib ta uuesti jääda..

— Ah, alatine lamamine teebki haigeks! — vaidleb ema, jõudnud tuppa.

— Loori tuleb meiega merele — vaat siis! — naerab ta uksele ja läheb ümber riietuma.

Ma ei taha, et nad sõuavad merele, ma tahaksin, et Lembit Vaikal jääks siia, istuks mu voodi kõrval, näitaks mulle pilte ja seletaks midagi oma suurest raamatust.

Aga tema, õiendanud mu vaipu ja linu, sammub juba ukse poole.

— Härra Vaikal! — oiatan kuuldavalt. Ta pöördub ümber, astub rahulikult tagasi ja kõneleb tõsiselt: — Öhtul vaatame, kas palavikku on — nüüd katsuge aga vahepeal magada..

— Tahtsin Teile midagi ütelda, — kogelen hajameelselt. — Mõtlesin järele, kui lõpetan keskkooli, siis hakkam õppima laulu..

Tunnen, et ütlesin midagi sobimatut ja rumalat, kuid ükskõik. Lembit Vaikal teeb käega tõrjuva liigutuse.

— Nii ruttu ei või te oma otsust muuta — pärast võib-olla kahetsete..

— Oh ei! Minul pole üldse millestki kahju.

Näen ta silmis läigatavat rõõmu ning ühtlasi ta suunurkadesse murduvat mulle meeldivaid jooni.

— Mul on nii hea meel sellest! Kord oli see ka minu unistus, — kõneleb ta liigutatult, võttes oma pihku mu lahja, kahvatu käe. Ja kumardunud mu näo ligi, näen esimest korda ta peas üksikuid halle juukseid. Imelikult lähedane ja armas on ta sel hetkel. Ilma mõistmata oma tegu, tõstan käe ta juukseile ja palun nuuksudes:

— Härra Vaikal, ärge minge merele.. Jääge siia! — Ma kardan..

— Ma ei saa jääda. Kui paranete — tulete ka.. ütleb ta pisut kohmetult ja vabastab pikkamisi mu käe ja uksele veel kord tagasi vaadates väljub toast.

Pea näen neid mööduvat mu toa aknaist ning kuulen kaduvat nende samme aia liivaseil teil. Majas valitsev vaikus mõjub rusuvalt, mis omakorda mõjutab ja alla kriipsutab nende puudumist ning eemalolekut. Mind haarab kahtlus ja hirm nagu alati nende väljudes majast ja sõudes süstadega kaugele merele. Fikseerin läbi akna pilvede sõudu ja puulatvade liikumist ja tähendan nukralt:

— Tuul! —

Anu läheb akna juure, kohendab rätikut pea ümber ja silmitseb mõtlikult puid.

— Kõik on vait ja vaga, ükski leht ka ei liigu...

— Siis tõuseb torm — hädaldan murelikult — ja nemand läksid...

— Mine nüüd ikka! Kuidas see torm siis kohe nii äkitselt tõuseb! Ja ega nad ometi esimest korda merel pole, et... — kinnitab Anu.

Õo möödub rahulikult: unenägu deta, raskelt magades. Ning hommikul avanud silmad, näen uskumatut pilti: ema küürutab kõssivajunult mu voodiveerel, sosistab midagi endamisi ja sõrmitseb närviliselt oma loiult tolgendavaid juukseid. Käed on määratud ning räpased, nagu pesematu ja unine, silmis tumm ning liikumatu meeleheide.

— Ema, mis on? Mis on juhtunud! — karjatan valjult.

Ta vaatleb mind õõnsal ning tardunud pilgul, ilme masendavalt valuline ja kurb.

— Lembit Vaikal on surnud! Meres... uppunud... kähistab ta võõra ning kaebava häälega.

Aga samas katab ta hetkeks kätega näo ja oigab vinguvolt, haarab mu käsivarre ja pigistab seda, nagu tahaks mulle edasi anda oma suurt kannatust ja valu.

— Sa ei teagi, kes on Lembit Vaikal sulle. Oh, sa ei tea midagi! — nuuksub ta kadunult.

Ja kui pööris näo minu poole, kangestun ta pilgust. Viril gripp mass vaatab mulle vastu ja suu moonutatud nõdrameelseks naeruks, ahastab vaevaga:

— See, kes mullas magab, on su võõrasisa ja see, kes ilusate merirohtude vahel puhkab oma igavest und, on su isa.